Tawbah-Kutaa 3ffaa

Description

Kutaa darbe keessatti tawbah jechuun badii irraa buqqaâ€™uu fi gaabbun gara Rabbiif ajajamuutti deebiâ€™udha jennee turre. Akkasumas, Istighfaara jechuun araarama kadhachuudha.Yeroo baayâ€™ee namni kan jeeqamu fi hirriba dhabuuf qalbiin isaa yommuu badiin xurooftudha. Namni badii irraa buqqaâ€™uun yommuu araarama kadhatu, xurii badii qalbii isaa irraa dhiqaa jira. Kuni immoo qalbiin isaa akka qulqullooftu taasisa. Qalbiin yoo qulqulloofte namni jireenya keessatti boqonnaa sammuu, tasgabbii fi milkaaâ€™inna argata. Harâ€™as itti fufuun faaydaalee tawbah fi istighfaara ni ilaalla:

3-Aayata irraa kanneen fayyadaman namoota tawbataniidha
Jechi Aayata jedhu hiika baayâ€™ee qaba. Garuu bakka lama gurguddootti qoodun ni dandaâ€™ama.
1ffaaâ€“ Aayata Kitaaba Rabbiin irraa buâ€™e. Afaan Oromootin keeyyata (verse) jechuuni dandeenya. Aayata (keeyyata) kana keessa barnoota, gorsa, qajeelcha, ragaalee fi odeefannootu jira.

2ffaaâ€“ Aayata Kawniyyah- Asitti hiikni aayata â€œmallattooâ€• taâ€™a, kawniyyah yommuu jennu wantoota uumamaniidha. Wantoonni uumaman kunniin Khaaliqa isaan uumeetti waan akeekaniif mallattoodha. Namni Baadiya tokko akkana jedhamuun gaafatame, â€œRabbii kee akkamitti beekte?â€• Innis akkana jechuun deebise, â€œBiyyee gammoojji keessatti faanaa beelladaa yommuu argu, beellanni karaa kanaan akka darbe nan beeka. Kanaafu, Yuniversin (wantoonni uumaman) kuni hundi gara Khaaliqa akeeku. Beelladni yoo hin darbin akkuma faanni ofiin argamu hin dandeenye, wantoonni uumaman kunninis ofiin of argamsiisu hin dandaâ€™an.â€• Kanaafu, wantoonni uumaman kunniin hundi mallattoolee Tokkichummaa, Guddinnaa fi Dandeetti Rabbii oltaâ€™aa agarsiisaniidha.

Garuu gosoota aayata lamaan kanarraa kan fayyadamu, namoota xinxallanii fi uumamni isaanii sirrii taâ€™eedha. Wanta tokkotti xinxallanii barnoota irraa fudhachuuf, xinxallii irraa wanti nama dhoowwu kaâ€™uu qaba. Yeroo baayâ€™ee keeyyata Qurâ€™aanaa fi wantoota uumamaniitti akka hin xinxalline kan nama taasisu gaflaa, fedhii lubbuu hordofuu fi badii keessatti taruudha. Kunniin qalbii irratti haguuggi taâ€™u. Karaan haguuggi kana itti kaasan immoo tawbah fi istighfaara. Kanaafi, Qurâ€™aana keessatti akkana jedha:

﴿أَفَلَمْ يَنظُرُوٓا۟ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَٰهَا وَزَيَّنَّٰهَا وَمَا لَهَا مِن
فُرُوجٍ ﴿٦﴾ وَٱلْأَرْضَ مَدَدْنَٰهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَٰسِىَ وَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ
زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ﴿٧﴾ تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٨﴾﴾

â€œ**Sila gara samii gubbaa isaanii jirtu, kan uraa (qaawwa) homaatuu hin qabne akkamitti akka ijaarree fi miidhagsine hin ilaallee? Dachii diriirsinee gaarreen gadi dhaabbatoo ishii keessatti gadi suuqne; akaaku [biqiltootaa] babbareedoo hunda irraa ishii keessatti magarsine. Gabricha [gara Rabbii] deebiâ€™u hundaaf hubachiisaa fi yaadachiisa**.â€• Suuratu Qaaf 50:6-8

Sila samii gubbaa isaanii jirtu itti hin xinxallanii? Utubaa malee akkamitti akka olkaasnee fi urjiileen akkamitti akka miidhagsinee hin ilaalanii? Kana keessa mallattoolee sadii dandeetti fi Guddinna Rabbii agarsiisantu jiru. 1ffaa- Samii hangana balâ€™attu utubaa malee ijaaru fi olkaasu. 2ffaa- samiin gara hundaan qaawwi fi uraan homaatu kan keessatti hin argamne taâ€™u. 3ffaa- Urjiileedhaan samii miidhagsuudha. Namni kana irratti yommuu xinxalluu Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta hundaa irratti dandaâ€™aa akka taâ€™ee fi namoota duâ€™an akka kaasu ni hubata.

Dachii keessas mallatoolee sadii dubbate: 1ffaa- jireenya lubbu-qabeeyyitiif akka toltu dachii diriirsu. 2ffaa-Dachiin akka hin sochoone gaarreen keessatti gadi suuqu, 3ffaa- gosoota biqiltootaa garagaraa nama hawwatan dachii keessatti magarsu. Mallatooleen kunniin nama itti xinxalluuf jalqaba irratti barnootaa fi hubannaa taâ€™uuf. Ergasii yaadannoo taâ€™uuf. Mallattooleen samii fi dachii keessa jiran sifaata (amaloota) Khaaliqa isaan uumee fi sirreesse nama barsiisu. Namni kana erga baratee booda akkuma irra deddeebiâ€™e uumamtoota kanniin arguun yaadachisa isaaf taâ€™a. Wanta mallattolee kanniin irraa barate ni yaadata[1]. Garuu kana hunda kan hubatuu fi yaadatu nama yeroo hundaa gara Rabbii deebiâ€™uudha (tawbatuudha).

Namni sirritti xinxallu, mallattoolee armaan olii irraa wanti baratuu fi hubatu: Uumamni samii fi dachii nama ajaaâ€™ibsisuu, jabeenyi fi ciminni isaanii kuni Dandeettin Rabbii guutuu taâ€™uu argisiisu. Wanti Isa dhibu tokkollee akka hin jirre akeeku.
Miidhaginni fi tartiibni isaan keessa jiru Rabbiin ogeessota hunda caalaa Ogeessa akka taâ€™ee fi wanta hundaa akka beeku agarsiisu. Wantoonni nama fayyadanii fi fooyyaâ€™insa fidan samii fi dachii keessatti uumuun rahmata Rabbii agarsiisu.
Guddinni fi tartiibni isaanii Rabbiin Tokkicha wantoonni hundi irratti hirkatan akka taâ€™ee, shariika fi ilmoo kan hin qabne taâ€™uu agarsiisu. Samiin akka gonbisaa tan olkaatedha. Dachiin immoo lubbu-qabeeyyiif tan diriirtedha. Aduu fi jiiyni tartiiba kan qabataniidha. Walitti hin buâ€™an. Kan akkanatti tartiiba qabsiisu Rabbii Tokkicha. Kanaafu, Ibaadan (gabbarriin) guutuun Isa qofaaf taâ€™a.[2]

Namni kana hundatti yommuu itti xinxalluu yeroo hundaa gara Rabbii isaa deebiâ€™uun Isa gabbara. Wanta Isaaf hin mallee irraa ni qulqulleessa.

4-Hidaaya (qajeelcha) argachuu

Namoonni hunduu jireenya keessatti dukkana keessaa bahuun ifa qajeelinnaa argachuu barbaadu. Badii hojjachuun dukkana namatti taâ€™a. Dukkana kana keessaa karaan itti bahan tawbaa fi istighfaara. Sababni isaas, namni yommuu gara Rabbii isaa deebiâ€™u fi badii hojjateef araarama kadhatu, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala gara daandii qajeelaatti isa qajeelcha. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

﴿قُلْ إِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِىٓ إِلَيْهِ مَنْ أَنَابَ ﴿٢٧﴾﴾

Jedhi â€œDhugumatti, Rabbiin nama fedhe ni jallisa, nama [tawbaan gara Isaatti] deebiâ€™e immoo gara Isaatti qajeelcha.â€• Suuratu ar-Raâ€™ad 13:27

Namoonni Rabbiin jallise, sababa isaan waan badaa hojjatanii fi gara Isaatti deebiâ€™u didaniifi. Yommuu isaan baditti lixanii fi gara Isaa deebiâ€™uu didan jallinna isaanii keessatti isaan dhiisa. San booda sheyxaanni jallinna guddatti isaan dabarsa. Kana ilaalchise Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

وَإِخْوَٰنُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِى ٱلْغَىِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾

â€œ**Obboleeyyan isaaniis jallinna isaaniif dabalu. Ergasii [jallisuu irraa] hin gabaabbatan.**â€• Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:202

Kana jechuun obboleeyyan namoota jallatanii fi badii baayâ€™ee hojjatanii sheyxaanota. Sheyxaanonni awliyaa (hiriyyoota dhiyoo) isaaniti. Sheyxaanonnii kunniin jallinnatti isaan dabarsu. Wanta badaa isaan hojjatan sheyxaanonni isaaniif miidhagsuun jallinna ni dabaluuf. Ergasii sheyxaanonnii isaan jallisuu irraa hin gabaabbatan (hin dhaabbatan). Garuu namoonni tawbatan, dhara sheyxaanaa jalaa ni bahu:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟
فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾

â€œ**Dhugumatti, isaan Rabbiin sodaatan yeroo naannaâ€™aan (waswasaan) sheyxaana irraa taâ€™e isaan tuqe, [Rabbiin] yaadatu. Isaanis achumaan argaa taâ€™u.**â€• Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:201

Namoonni hojii itti ajajaman hojjatanii fi hojii irraa dhoowwaman dhiisan (muttaqoonni), sheyxaana irraa hasaasni badaan yommuu isaan tuqu, Rabbiin yaadatu. Namni yommuu badii hojjatu ykn wanta isarratti dirqama taâ€™e dhiisu, sheyxaanni wanta badaa isatti hasaasa (wasawasa). Wanti badaan sheyxaanni namatti hasaasu: badiitti nama kakaasu, dallansuu, shakkii fi kkf. Muttaqoonni sheyxaanni eessan isaanitti akka seene qorachuun dafanii tawbatu. Ergasii dhugaa arguun badii irraa ni deebiâ€™u, karaa qajeelaa irratti gadi dhaabbatu. Hojii gaggaarii hojjachuu fi istighfaara baayâ€™isuun dhara sheyxaanaa ofirraa deebisu.

Kanaafu, namni sababa tawbaa fi istighfaaratiin karaa lamaan qajeela.
1ffaaâ€“ Kaafira yoo taâ€™e ykn nama badii baayâ€™ee hojjatu yoo taâ€™e, ergasii tawbatee Rabbiin yoo araarama kadhate, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala isa qajeelcha. Yuusuf Estes seenaa isaa yommuu himu akkana jedha: â€œâ€™Guyyaa tokko xawlaa irratti sujuuda buâ€™uun yaa Rabbii kiyya hoo na qajeelchi.â€™ jedhe.â€• Yuusuf Estes duraan peenxe ture. Amma kunoo Ameerikaa keessatti sheeyka beekkamadha.

2ffaaâ€“ Namni erga qajeele booda sababa adda addaatin badii ni hojjata. Yeroo kanatti sheyxaanni carraa kanatti fayyadamuun isa jallisuuf tattaafata. Namni kuni dafee yoo tawbatee fi istighfaara baayâ€™isee, jallinna irraa ni baraarama. Inuma qajeelinni isaaf dabalamu dandaâ€™a. Akka fakkeenyaatti, Nabii Aadamiin (AS) ilaalun ni dandaâ€™ama. Nabii Aadam badii erga hojjate booda dafee tawbatee araarama kadhate. Haadha warraa isaa waliin akkana jechuun araarama akka kadhatan Qurâ€™aanni nuuf hima:
â€œ**Gooftaa keenya! Lubbuu teenya miine jirra. Yoo Ati nuuf hin araaraminii fi rahmata nuuf hin godhin, dhugumatti nuti warra hoongaâ€™an irraa taana.**â€• Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:23

Ergasii, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkana jechuun deebiseef:

ثُمَّ ٱجۡتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَتَابَ عَلَيۡهِ وَهَدَىٰ ١٢٢

â€œ**Ergasii Gooftaan isaa isa ni filate, isarraa tawbaa qeebalee isa qajeelche.**â€• Suuratu Xaahaa 20:122

Kanaafu, namni abdii kutuu hin qabu.

5-Jannata seenu

Faaydaan tawbah fi istighfaara inni guddaa fi xumuraa Jannata seenu fi Jaalala Rabbal aalaminaa argachuudha.

يُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ تُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ تَوۡبَةٗ نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمۡ أَن يُكَفِّرَ
كُمۡ سَيِّـَٔاتِكُمۡ وَيُدۡخِلَكُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ يَوۡمَ لَا
ٱللَّهُ ٱلنَّبِيَّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مَعَهُۥۖ نُورُهُمۡ يَسۡعَىٰ بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَبِأَيۡمَٰنِهِمۡ
ونَ رَبَّنَآ أَتۡمِمۡ لَنَا نُورَنَا وَٱغۡفِرۡ لَنَآۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٨

â€œ**Yaa warra amantan tawbaa qulqulluun gara Rabbii deebiâ€™aa. Guyyaa Rabbiin Nabiyyii fi warra isa wajjiin amanan hin hoongessine san Gooftaan keessan diliiwwan keessan isin irraa haxaawee Jannata laggeen jala yaaâ€™an isin seensisuun ni kajeellama. Ifti isaanii fuundura isaaniitii fi mirga isaanii deema; â€œYaa Gooftaa keenya! Ifa keenya nuuf guuti, nuufis araarami; Ati waan hundaa irratti dandaâ€™aadha.â€• Jedhu.**â€• Suuratu At-Tahriim 66:8

Akkuma Umar bin Al-Khaxxaab fi kan biroo jedhan tawbaa qulqulluu jechuun badii irraa buqqaâ€™uu fi gonkumaa itti deebiâ€™u dhiisudha. Akkuma aannan gurâ€™uu saâ€™aatti hin deebine, namni dhugaan tawbatus badiitti gonkumaa deebiâ€™u dhiisudha. Ammas, Hasan ni jedha: tawbaa qulqulluu jechuun qalbiin gaabbu, arrabaan araarama kadhachuu, qaaman badii irraa buqqaâ€™u fi gara fuunduratti itti deebiâ€™u dhiisudha.

Namoota tawbaa qulqulluu tawbatan, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Guyyaa Qiyaamaa badii akka irraa haxaawu, Jannata laggeen jala yaaâ€™an akka seensisuu, ibidda irraa isaan baraarun akka milkeessu waadaa galee jira. Guyyaan Qiyaamaa Guyyaa Rabbiin Nabiyyii fi warroota amanan hin hoongessineedha. Kanaafu, namni harâ€™a amanee Nabiyyii hordofe, Guyyaa san hin hoongaâ€™u. Yommuu munaafiqonni ifni isaanii jalaa dhaamu, warroonni amanan ifti iimaana isaanii fuundura fi mirga isaaniitiin isaaniif ifa. Hanga Jannata gahanii nuura (ifa) kanaan deemu. Ifa kana akka isaaniif guutuu fi isaaniif araaramu Rabbiin kadhatu.

Kuni buâ€™aa tawbaa qulqulluuti. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa warra yeroo hundaa tawbaa qulqulluu tawbatuu fi araarama kadhatu nu haa taasisu.

Guduunfaa
âž Namni yommuu baditti taruu qalbiin isaa haguuggin ni haguugamti. Ergasii haqa aayataa arguun itti ulfaata. Karaan haguuggi kana itti kaasu, tawbah fi istighfaara.
âž Aayaata yommuu jennu aayata Qurâ€™aanaa fi aayata kawniyyah of keessatti qabata. Aayanni (keeyyanni) Qurâ€™aanaa ragaalee ifaa, qajeelcha, gorsaa fi odeefannoo gara fuunduraatti taasifamu of keessatti qabata. Aayanni kawniyyah immoo mallattoolee wantoota uumamaniidha. Wantoonni uumaman hundi gara Uumaa isaanii akeeku. Kanaafu, sifaata (amaloota) Isaa waan agarsiisaniif mallatooleedha.
âž Namni yeroo hundaa tawbatu fi istighfaara baayâ€™isu keeyyattoota fi mallatoolee kanniinitti xinxalluun barnoota fi gorsa argata. Yommuu irra deddeebiâ€™e mallatoolee kanniin ilaalu isaaf yaadachiisa taâ€™a.
âž Badii hojjachuu itti fufuun dukkana namatti taâ€™uun ifa qajeelinnaa akka hin argine nama taasisa.
âž Namni yommuu badii irraa tawbatuu fi araarama kadhatu, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa isa qajeelcha.
âž Karaan guddaan dhara sheyxaanaa jalaa itti bahan tawbaa fi istighfaara.
âž Hasaasni badaan sheyxaanaa namoota jaamsun wanta tokko sirriitti akka hin ilaalle taasisu dandaâ€™a. Rabbiin yaadachuun immoo ijaa fi qalbii bana. Yaanni sheyxaanaa namoota dukkanatti darba. Gara Rabbii deebiâ€™uun immoo ifa isaaniif kenna*.
âž Tawbaa fi istighfaarri kaâ€™uumsa namoota qajeelinna fi jijjirama barbaadaniiti. Akkasumas, gahuumsa fi xumura namoota milkaaâ€™aniti.

Kitaabban Wabii
[1] Maâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/39-40, Abdurahman Hanbakah
[2] Tafsiir Saâ€™diyyi fuula 949, 356 fi 1030
Al-Akhlaaqu Islaamiyyat wa ususuhaaâ€“ Jiildi 1 fuula 681-â€¦ Abdurahman Hanbakah
Kitaabban Tafsiiraa biroo
*In The Shade of The Qurâ€™aan 6/263

Date Created
March 7, 2019
Author
admin